

DE VLAAMSE FILM IS 'HOT'

Het succes van een generatie die geen golf is.

Ruim 30 jaar na het 'wonderlijke jaar van de Vlaamse film' 1980 – toen de release van vier Vlaamse films (waaronder 'De Witte') een heus evenement was – lijkt nu het 'wonderlijke decennium van de Vlaamse film' aangebroken. Met een stortvloed aan films die zalen doen volstromen. Het publiek heeft de Vlaamse cinema (eindelijk) omarmd. En het buitenland kijkt met grote ogen toe. — IVO DE KOCK

Internationaal gaat het succesverhaal van de Vlaamse films op in het verhaal van de Belgische cinema. Tijdens het jongste Filmfestival van Cannes pakte het vaktijdschrift Screen International uit met een dossier onder de titel 'Belgium's virtuous circle'. Een knipoog naar Felix van Groeningens THE BROKEN CIRCLE BREAKDOWN maar wel een onderzoek dat het 'wonder' kadert in een Belgische context. "Voor een land van amper 11 miljoen mensen kampt België boven zijn gewicht in de filmwereld," schrijft Wendy Mitchell, "dit is een land dat ons recent meervoudige Gouden Palmwinnaars bracht met de broers Dardenne, het opwindende Oscargenomineerde *Rundskop*, de Berlijnale hit THE BROKEN CIRCLE BREAK-

DOWN; om nog te zwijgen van de ontelbare internationale producties – zoals Olivier Dahans Nicole Kidmanfilm *Grace of Monaco* – die een boost kregen dankzij het Belgische tax-shelter systeem." De sleutel van het succes is volgens de auteur "de krachtige combinatie van overheidssteun en creatief talent. De namen van regisseur Michael Roskam en acteur Matthias Schoenaerts zouden niet bekend zijn op het internationale toneel zonder de lokale steun die hun carrière op gang trok". Bovendien "is het goede nieuws dat de boom lijkt te blijven duren met overheidsinitiatieven zoals het nieuwe Vlaamse (televisie-) Mediafonds, Screen Flanders en de distributiesteun voor Vlaamse films in het buitenland. Niet alleen Vlamingen en Walen profiteren daarvan

maar ook de groeiende *global community* van filmliefhebbers geïnteresseerd in Belgische cinema."

Een regio met groot potentieel

De in Vlaanderen heersende hoera-sfeer werkt blijkbaar aanstekelijk want Screen International verwijst in haar dossier naar "een toenemend prominente plaats op het wereldtoneel via *hot films* en *talent that can travel*". Het blad kijkt uit naar films van Stijn Coninx (*Marina*), Caroline Strubbe (*I'm the Same, I'm Another*) en Vincent Bal (*Brabançonne*). En naar werk van de Dardennes (*Deux jours, une nuit*), Sam Garbarski (*Vijay and I*) en Yvan Le Moine (de Frans-Belgische coproductie *Rosenn*). Toch wordt gewezen op een verschil tussen Vlaanderen en Wallonië; Waalse films scoren niet echt in de eigen regio terwijl in Vlaanderen zelfs arthouse films een publiek vinden.

Het zet de internationale waarnemers aan te peilen naar het hoe en waarom van dat Vlaamse succes. Terwijl Vlaanderen vaak kijkt naar aanwezigheid op internationale filmfestivals, focust Screen op het reguliere bioscoopcircuit om te concluderen dat films die lokaal het best presteren zoals *Rundskop*, *Loft*, *Hasta la vista*, *Ben X* en THE BROKEN CIRCLE BREAKDOWN ook de sterkste internationale carrière kennen. Tal van verklarende factoren wordt opgesomd. De sterke interne (Vlaamse) markt. Het opduiken van een generatie jonge regisseurs met een sterke persoonlijke visie. Beterere filmscholen

KID

“Het allerbelangrijkste is dat het authentieke van hier in onze films zit”
– Felix Van Groeningen

die de overgang van onderwijs naar beroep verzoepelen. Diverse ondersteuningsmaatregelen en de tax-shelter. De boost die grote internationale projecten (zoals het WikiLeaks drama *The Fifth Estate* en *Nymphomania* van Lars von Trier) geven aan de eigen film. Maar ook het soort cinema dat gemaakt wordt. Geoffrey Macnab citeert Eyeworks-producent Peter Bouckaert die stelt dat het Vlaamse publiek niet plotseling ontdekte dat er ook Vlaamse films bestaan. “Het is omdat we films maken die distinctief zijn, aansluiten bij onze identiteit en een eigen stijl hebben maar tegelijk ook onderhoudend zijn.” De naar eigen zeggen ‘gedumpte generatie’ Harry Kümel – Robbe de Hert zal het niet graag horen, maar de analisten wijzen naar de combinatie van een jonge frisse generatie filmmakers, een gewijzigde perceptie bij het lokale publiek en het ondersteunende financiële kader. Een teken dat het goed gaat in Vlaanderen is volgens hen het feit dat er continuïteit in de productie is ontstaan. “Talenten zoals Felix Van Groeningen, Fien Troch, Geoffrey Enthoven, het duo Peter Brosens & Jessica Woodworth, Nic Balthazar, Gust van den Berghe en Patrice Toye hebben allemaal verschillende films kunnen maken,” aldus Macnab. Met dank aan oude (productie-subsidies) en nieuwe (toelage voor internationale releases) maatregelen. En de toch wel gemaakte tax-shelter. Al wordt dat laatste vooral gezien als een gunstig systeem dat inhaakte op een bestaande dynamiek.

De controverse rond de aanpassing van de reglementering van het in 2003 opgerichte tax-shelter systeem (een fiscaal gunstregime bedoeld om investeringen aan te trekken) doet internationale wenkbrauwen fronsen. Want de tax-shelter trok

in tien jaar 800 miljoen euro aan, verhoogde het aantal met Belgische inbreng gedraaide films met 375 procent en deed ook de tewerkstelling in de filmindustrie stijgen met 23 procent. Toch groeit het besef dat kritische stemmen misschien geen ongelijk hebben met erop te wijzen dat tax-shelter evolueerde tot een financieel product (met een absurd hoog rendement van 4,5 procent) en er te weinig geld doorsijpelt naar het filmbudget. Waardoor een tax-shelter 2.0, een grondig herzien systeem, aan de orde is. Maar de internationale indruk is dat de Belgische cinema in het algemeen, en de Vlaamse film in het bijzonder, leeft. En dat er een sterke, jonge generatie filmmakers is opgestaan.

De diversiteit van een frisse filmgeneratie

Ook de filmmakers zelf hebben zo hun eigen visie op het Vlaamse succesverhaal. Volgens Felix van Groeningen begon het te *boomen* door een combinatie van factoren: “Er doken een aantal films op met een zekere frisheid, het besef groeide bij filmmakers dat het ook anders kon én het publiek begon in te zien dat niet alle Vlaamse films aan het clichébeeld van saaiheid en voorspelbaarheid beantwoorden”. Toch vormt de nieuwe generatie geen ‘school’ en is er geen sprake van een ‘golf’: “Het opmerkelijke is dat er geen hechte groep filmers is opgestaan maar dat cineasten elk op een andere, heel eigen, manier films gingen maken en zo ‘hun’ publiek vonden.” Op die manier ontstond er “een dynamiek die andere jongeren enthousiasmeert. Ik ben zelf

THE BROKEN CIRCLE BREAKDOWN

ook op positieve wijze jaloers geweest op het succes van anderen. Dat pushte me om voort te werken aan mijn eigen manier van films maken". Daarnaast "ontstond er ook bij het publiek een positieve *vibe*". Voor Van Groeningen is ook "de diversiteit belangrijk. De Vlaamse film gaat van mega-arthouse naar veel-te-commercieel, films die op hun manier telkens een publiek vinden." Wat totaal verschilt van buurland Nederland "waar de *crossover* ontbreekt, het is daar ofwel supercommercieel of mega-arthouse. In Vlaanderen zijn er ook films die daartussen zitten en dat zijn nu net het soort films dat ik graag maak." De kracht van films zoals "Rundskop en ook *De Helaasheid der dingen* is dat ze veranderd zijn in Vlaanderen maar tegelijk ook iets universeels hebben. Het allerbelangrijkste is dat het authentieke van hier in onze films zit. Niet de toeristische plaatjes maar de echtheid. We maken niet alleen *Lofts* in Vlaanderen."

"Felix weet perfect wat hij wil", benadrukt actrice Veerle Baetens en dat leidde aanvankelijk tot twee films, *Steve + Sky* en *Dagen zonder lief*, gebaseerd op een eigen scenario. "*De Helaasheid der dingen* was een experiment," aldus Van Groeningen, "zou dat lukken om een boek te verfilmen? Dat viel heel goed mee en gaf zin om nogmaals van iets anders te vertrekken. Ik vind mezelf geen verteller, dus is het veiliger om van iets bestaands te vertrekken. Al zal mijn volgende film opnieuw een origineel verhaal vertellen gebaseerd op dingen die ik zelf heb meegemaakt. Ik heb het gevoel dat ik echt geleerd heb van te adapteren en nu opnieuw het vertrouwen heb om iets uit mezelf te halen". Bij *Steve + Sky* was hij immers tegen een muur gebotst, "tijdens het maken van de film maar ook door de reacties erop achteraf. Ik begon me vragen te stellen; er zat misschien wel hart in, maar waarover gaat het? Misschien gaat het wel over te weinig. Dat was het voordeel van adaptaties; het was duidelijk waarover het gaat, dan moet ik me daar al geen vragen over stellen." Om succesvol te worden moest Van Groeningen onzekerheid en kritiek overwinnen. Niet evident maar "je vindt je weg hierin en je moet voor jezelf uitmaken welk soort film je wil maken."

Met *THE BROKEN CIRCLE BREAKDOWN* koos hij voor toegankelijke maar geladen cinema via een muzikaal melodrama met een kritische onderstroom. Johan Heldenbergh, auteur van het toneelstuk 'The Broken Circle Breakdown Featuring The Cover-ups of Alabama', wou "iets doen over de invloed van religie, en van wat religieuze mensen doen, op mijn leven als ongelovige. De opdringerigheid van de moraal. Bovendien begonnen mensen zich na 9/11 te bemoeien met ons gedrag en ontstond er een gepolariseerd discours." Heldenbergh koos voor country en bluegrass "als zwarte spiegel op dat thema" en besloot vandaaruit "het triestigste verhaal te schrijven dat we konden bedenken.

OFFLINE

“Niet elke filmervaring moet vlot zijn, een film mag wat wringen”
– Fien Troch

Countrymuziek gaat over 'godverdomme, wij zijn uit Schotland en Ierland toegekomen en die lestenen zijn onbewerkbaar, we hebben honger en er is hier zoveel miserie, zullen we ooit gelukkig zijn aan de andere kant van de *pearly gates*, van de poorten van de hemel, waar Jezus een *mansion* bouwt voor mij?' Er zit heel veel pijn onder de muziek en in het verhaal."

Van Groeningen koos voor een grondige adaptatie waarbij de structuur en de dialogen werden aangepakt. "De kunst van cinema is een verhaal vertellen met zo weinig mogelijk woordjes," zegt Heldenbergh, "dat is niet de kunst van theater. Felix heeft 95% van de woordjes geschrapt maar de volledige voorstelling zit er op een of andere manier helemaal in."

Van entertainment tot auteurcinema

Dat de nieuwe generatie filmmakers een heterogene groep is, heeft zijn gevolgen. Zo heeft iedereen zijn eigen visie, aanpak en stijl. Getuige de verschillen tussen *BRASSERIE ROMANTIEK*, *LITTLE BLACK SPIDERS*, *OFFLINE* en *KID*. Zo is *BRASSERIE ROMANTIEK*, dat speelt op een avond (14 februari, Valentijn) en een locatie (restaurant), een mislukte poging om een succes te herhalen. "We zochten naar een opvolger voor *Aanrijding in Moskou* en we wilden graag een gelijkaardige film draaien," geeft scenarist Jean-Claude Van Rijckeghem toe, "een film die ook over de liefde gaat, een film waarin humor en drama versmelten, een film over gewone mensen in gewone situaties. We dachten: een restaurant is misschien wel een mooie arena om een avond te situeren. Ik heb restaurantuitbaters en koks geïnterviewd en naar de avond van Valentijn kijken ze het minst uit omdat er altijd problemen zijn, mensen zijn zeer kritisch,

ze verwachten eigenlijk liefde op hun bord.” Resultaat is een kunstmatige, inspiratieloze acteursfilm die warm en menselijk wil zijn maar in het concept blijft steken.

LITTLE BLACK SPIDERS is heel wat authentieker maar een onthutsende bonusdocumentaire over anoniem bevallen in Frankrijk tijdens de jaren 70 geeft aan dat cineaste Patrice Toye het dramatische en emotionele potentieel niet helemaal uitspeelt. Ondanks de krachtige muziek van John Parish die zich inspannt om “de emotionele reikwijdte van de film meer te belichten dan de setting”, meer sfeer te scheppen dan een periode te herscheppen. Een bewuste keuze voor een esthetiserende aanpak die “past in de film omdat de hoofdpersonages in hun tienerjaren zijn. Dat is een wazig stadium waarin je enorm veel verandert. Je evolueert van je kindertijd, waarin je geloofde dat sprookjes en magie echt en mogelijk zijn, naar een volwassenenwereld waarin we die kant van onszelf afsluiten.” Jammer dat dit donker sprookje zo onderkoeld geserveerd wordt.

“Denise staat symbool voor de stad Gent,” zegt Peter Monsaert, “ze is warm en levendig”. Dat geldt ook voor OFFLINE, het verhaal van een man die vrijkomt uit de gevangenis en probeert zijn leven terug op de rails te krijgen door zich te integreren in de maatschappij en opnieuw contact te zoeken met het gezin dat hij zeven jaar geleden achterliet. “Het idee voor de film is ontstaan in de sociaal-artistische werkplaats Victoria Deluxe in Gent die zich bezighoudt met mensen die in de marge van de maatschappij leven,” stelt Monsaert, “de film is niet gebaseerd op het levensverhaal van een iemand en gaat meer over een gevoel.” Monsaert wou vooral aantonen “hoe weinig animo er is om zo’n mensen een tweede kans te geven”. Hij benadrukt dat dit zijn enige statement is: “Ik wil vooral vragen oproepen, weinig vragen beantwoorden en zeggen: kijk

mensen, tegenwoordig moet je perfect zijn; er is weinig plaats voor mensen aan de zijkant, iedereen moet in het centrum zijn. Ik wil mensen doen nadenken, doen beseffen dat niet alles zo gemakkelijk is, niet alles zwart-wit is en dat er ook grijswaarden aanwezig zijn.” Vijftig graderingen grijs. Aangrijpend en complex. Met KID maakte Fien Troch haar mooiste maar ook moeilijkste film. “Niet elke filmervaring moet vlot zijn,” stelt ze, “een film mag wringen”. Maar ook: “Ik kan niet ontkennen dat mijn films donker zijn maar daardoor vergeet men soms dat er ook humor inzit.” Troch’s derde film verkent opnieuw een met de kindertijd verbonden universum geregeerd door het onuitsprokene, het pijnlijke en het absurde. KID draait rond de aanpassingsproblemen van twee jongeren – Kid en zijn oudere broer Billy – die hun moeder verliezen – hun vader zijn ze al eerder kwijt geraakt – en bij oom en tante gaan wonen. Een ander zijn *geluk* en *Unspoken* focusten meer op volwassenen maar Troch realiseerde zich terugblikkend “dat wanneer ik een volwassen personage teken de kinderwereld er automatisch bijkomt. Heel subtiel of heel erg op de achtergrond maar wel altijd aanwezig. Ik dacht: Moet ik dan eens niet iets vertellen over kinderen? Dat besef sloot eigenlijk aan bij mijn manier van vertellen die heel indirect is; in de zin dat ik vaak situaties niet letterlijk vertel, dat ik vaak te laat in scènes kom, dat dingen vaak niet worden uitgesproken. Dat was iets dat ik heel goed kon linken met de kinderwereld, vooral in relatie met volwassenen waar kinderen vaak uitgesloten worden uit conversaties en er vaak niet bijhoren, iets niet snappen of nog uitgelegd krijgen.” Meer nog, ze besloot een film te maken uit het standpunt van de kinderen. “Het is een vertelvorm die me erg aansprak omdat het tegelijk een heel grote vrijheid gaf om te spelen met wat ik weet en niet weet, met wat een kijker mag weten,” stelt

Troch, “ook al is niet alles letterlijk bekeken door de ogen van kinderen, er is geen privémoment van de volwassenen.” Dat is heel duidelijk wanneer het kindje wegrijdt met de papa en de camera bij de voor hun woning staande oom en tante blijft. Anderen zouden focussen op de reactie van die volwassenen maar Troch laat de kijker in het ongewisse.

Het zijn duidelijk twee uitersten van het spectrum. Daar waar Joël Vanhoebrouck met BRASSERIE ROMANTIEK luchtig entertainment beoogt, is KID auteurscinema pur sang. Troch wil zich “loskoppelen van wat gangbaar is, van wat mensen graag willen zien, om me te richten op wat ik zelf wil vertellen, wat in mijn film iets extra’s aan cinema kan geven. Cinema is een kunstvorm waardoor ik me niet hoeft te houden aan bepaalde conventies. Ik zou heel graag films maken waar 500.000 man naar komt kijken. Maar wanneer ik daarvoor een compromis moet sluiten, dan liever niet.” Dat er voor beide uitersten, en voor al wat er tussen zit, een publiek is geeft aan hoe hot de Vlaamse film is geworden.

INTERVIEWS FIEN TROCH, FELIX VAN GROENINGEN,
JOHAN HELDENBERGH – FESTIVAL VAN GENT 2012

BRASSERIE ROMANTIEK; Joël Vanhoebrouck; B 2012; 97'; met Axel Daeleleire, Sara De Roo, Barbara Sarafian; FILM: ★ / EXTRA'S: ★ (making of, bloopers, verwijderde scène); dis. Lumière

THE BROKEN CIRCLE BREAKDOWN; Felix Van Groeningen; B 2012; 109'; met Johan Heldenbergh, Veerle Baetens; FILM: ★★ ★ / EXTRA'S: ★★ (making of, Elise's verhaal); dis. Lumière

KID; Fien Troch; B 2012; 90'; met Gabriela Carizzo, Rit Ghoos; FILM: ★★ ★★ / EXTRA'S: ★★ (interview); dis. TwinPics

LITTLE BLACK SPIDERS; Patrice Toye; B 2012; 94'; met Line Pillet, Charlotte De Bruyne; FILM: ★★ / EXTRA'S: ★ (interview, documentaires); dis. TwinPics

OFFLINE; Peter Monsaert; B 2012; 109'; met Anemone Valcke, Wim Willaert; FILM: ★★ ★★ / EXTRA'S: ★★ (making of); dis. Lumière

LITTLE BLACK SPIDERS